

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การฝึกสอน หรือที่สถาบันการศึกษาบางแห่งใช้คำว่า ประสบการณ์วิชาชีพ หรือ ประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติ จัดเป็นวิชาการทางการศึกษภาคปฏิบัติ อันถือได้ว่าเป็น หัวใจของการผลิตครู และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาทุกระดับ เนื้อหาของการฝึกสอนก็เหมือนกับ การออกฝึกงานในการศึกษาวิชาชีพด้านอื่นๆ จัดได้ว่าเป็นกิจกรรมขั้นสุดท้ายที่ทำให้ประสบการณ์ตรงแก่นิสิตนักศึกษา ก่อนที่จะออกไปเป็นครูอย่างสมบูรณ์ ดังคำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะ รายวิชาประสบการณ์วิชาชีพของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่า เป็น

การสังเกตและฝึกหัดงานวิชาชีพ การฝึกปฏิบัติงาน การประชุมพิเศษ การฝึกสอน การปรับปรุงบุคลิกลักษณะ การปฏิบัติตนอันเป็นที่ยอมรับนับถือ ของสังคม ชรรณะ และอุดมคติในแต่ละวิชาชีพ การฝึกสอนและ/หรือการ ฝึกงานประจำในสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมเสริมวิชาชีพนั้น ๆ¹

คำว่าประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติ คณะอนุกรรมการเกี่ยวกับมาตรฐานและการ สํารวจของสมาคมวิทยาลัยครูอเมริกัน (American Association of Teacher Colleges, Sub-Committee of the Committee on Standard and Surveys) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

...ประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติ คือ ประสบการณ์ตรงที่นักศึกษา ได้รับความร่วมมือโอกาสเกี่ยวข้องกับนักเรียน เยาวชน ครูและบุคคลฝ่าย ทาง ๆ ทั้งในระยะก่อนฝึกสอน ในระหว่างฝึกสอน และหลังฝึกสอนแล้ว

¹ครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หลักสูตรปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต 4 ปี พุทธศักราช 2520 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 147.

เช่น การสังเกตการสอน ช่วยสอนในโรงเรียนเป็นครั้งคราว การทดลองสอน เพื่อน การฝึกทำและใช้สื่อการสอน และการสอนเป็นตน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ นักศึกษาเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนดีขึ้น¹

ส่วนอัจฉรา ประไพตระกูล และคณะ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับประสบการณ์วิชาชีพ ไว้ว่า

ประสบการณ์วิชาชีพเป็นวิชาภาคปฏิบัติในสนาม เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิต ฝึกทำงานโดยตรงภายใต้สภาพการณ์ที่เหมือนกับตำแหน่งที่นิสิตจะได้รับการ บรรจุเขาทำงานหลังจากที่นิสิตสำเร็จการศึกษาแล้ว รวมทั้งโอกาสให้นิสิต ฝึกสังเกตติดต่อโดยตรงกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ซึ่ง นิสิตกำลังเตรียมตัวเขาสู่อำชีพนั้น²

ส่วนในหลักสูตรการฝึกหัดครู ของสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519 ได้ กำหนดลักษณะของคำว่าประสบการณ์วิชาชีพ ไว้ว่า

... ผู้ที่เรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ต้องศึกษา ประสบการณ์วิชาชีพก่อนโดยบังคับให้ศึกษาวิชา "ศึกษา 131 หลักการ สอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ" ซึ่งเนื้อหาประกอบไปด้วย การศึกษาหลักสูตร โครงการสอน ประมวลการสอน วิธีสอน การทำบันทึก การสอน การฝึกทักษะต่าง ๆ ตลอดจนการประเมินผล และยังให้ออก ฝึกสอนอีกครั้งภาคเรียนในวิชา "ศึกษา 234 ประสบการณ์วิชาชีพภาค ปฏิบัติ 1" เพื่อให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์จริงจากการทำงาน³

¹ American Association of Teachers Colleges Sub-Committee of the Committee on Standard and Surveys, School and Community Laboratory Experiences in Teacher Education (Oneonta, New York : The Association, 1948), p. 7.

² อัจฉรา ประไพตระกูล และคณะ, ประสบการณ์วิชาชีพ (กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 3.

³ กรมการฝึกหัดครู, หลักสูตรการฝึกหัดครู สภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519, หน้า 20, 23.

และอัจฉรา ประไพตระกูล ยังได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคำว่า การฝึกสอน ประสพการณ์วิชาชีพ และประสพการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติ พอสรุปได้ว่า คำว่าประสพการณ์ วิชาชีพที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันผลิตครูบางแห่งใช้นั้น หมายความว่า การฝึกสอนโดยเฉพาะในสถาบันผลิตครูของกรมการฝึกหัดครู ประสพการณ์วิชาชีพ และประสพการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติรวมกัน มีความหมายถึง การฝึกสอน เพราะถือเอา ประสพการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติ คือ ช่วงที่นักศึกษาออกฝึกสอนในโรงเรียนฝึกสอนเท่านั้น¹

จะเห็นได้ว่า การฝึกสอน หรือประสพการณ์วิชาชีพ มีลักษณะทางความหมาย และโครงสร้างเช่นเดียวกัน ซึ่ง เจริญผล สุวรรณโชติ และอำไพ สุจริตกุล ได้มีความเห็นร่วมกันว่า การเรียนการสอนของนักศึกษาครูจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีการดำเนินการจัด ประสพการณ์วิชาชีพที่ดี และส่งผลให้เกิดคุณค่าต่อนักศึกษาได้อย่างแท้จริง ซึ่งมีขั้นตอน เป็นสามระยะดังนี้

ระยะแรกเป็นระยะการเตรียมการฝึกสอน ควรเตรียมตั้งแต่เริ่มแรกที่ นักศึกษาเข้าศึกษาในสถาบันฝึกหัดครู ทุยการสอดแทรกในวิชาต่าง ๆ ทุกวิชา ตลอดระยะที่ศึกษาอยู่ในสถาบัน และเพิ่มความเข้มข้นเป็นการเฉพาะในภาค กอนการฝึกสอน ระยะที่สองเป็นระยะจัดในระหว่างฝึกสอนในโรงเรียนฝึกสอน โดยเริ่มให้ส่งเอกสารสอนของครูในสัปดาห์แรก สัปดาห์ต่อมาเริ่มเข้ามามีส่วนร่วม วยการช่วยสอน วยครทำงานที่ละน้อย และจึงฝึกสอนอย่างจริงจัง และทำงานเหมือนครูประจำชั้นคนหนึ่งอย่างแท้จริง ระยะที่สาม เป็นระยะ ดำเนินการในสถาบันฝึกหัดครู หลังจากสิ้นสุดการฝึกสอนแล้ว กิจกรรมที่จัดให้ ระยะนี้เป็นการประชุมสัมมนาของบุคคลที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมฝึกสอนที่วนมา ตั้งแต่แก่นักศึกษา ครูพี่เลี้ยง ครูใหญ่ อาจารย์นิเทศก์ ตลอดจนบุคคลอื่น ๆ และถาสถาบันฝึกหัดครูแห่งใดจะทอองจัดการฝึกสอนรุนต่อไป ก็อาจใช้โอกาส นี้เป็นการเตรียมนักศึกษาฝึกสอนรุนใหม่ใดทวย โดยจัดให้เขารวมสัมมนา

¹ สัมภาษณ์, อัจฉรา ประไพตระกูล, ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 24 มีนาคม 2524.

เพื่อจะได้เรียนรู้สภาพการณ์และปัญหาบางอย่างล่วงหน้าด้วย¹

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การจัดประสบการณ์วิชาชีพรูเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตการเป็นครู จึงต้องมีการเรียนการฝึก โดยการนำเอาวิชาการและทฤษฎีของการศึกษาไปปฏิบัติหรือคิดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์นั้น ๆ ประสบการณ์เหล่านี้จะทำให้นักศึกษาเข้าใจตนเอง รู้ถึงความต้องการที่แท้จริง มองเห็นข้อบกพร่องในการเป็นครูของตน ตลอดจนสามารถจะทราบได้ว่า ตนนั้นเหมาะสมหรือไม่ในอาชีพครู ดังนั้น การฝึกสอนจึงถือว่าเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของการสิ้นสุดการเป็นนักศึกษาฝึกหัดครู และเริ่มต้นเข้าชีวิตการเป็นครูอย่างแท้จริง การวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการฝึกสอนครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการสอนของนักศึกษาฝึกสอนวิชาพลศึกษา เพื่อนำไปจัดโปรแกรมการเรียนการสอน และโครงการฝึกสอนให้มีความภาพ และเหมาะสมในการเตรียมตัวเป็นครูพลศึกษาที่ดีมีประโยชน์ต่อสังคมในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอนวิชาพลศึกษา อาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์พี่เลี้ยงในโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยครูภาคกลาง
2. เพื่อศึกษาปัญหาและความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน
3. เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรและโครงการฝึกสอนวิชาพลศึกษาของวิทยาลัยครูภาคกลาง

¹เจริญผล สุวรรณโชติ และอำไพ สุจริตกุล, "การจัดและการดำเนินการฝึกสอน," การสัมมนาอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูภาคกลาง ณ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา (9-13 กุมภาพันธ์ 2519), ม.ป.ท., ม.ป.ป. , หน้า 1-5. (อัครสำเนา).

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาปัญหาการสอนของนักศึกษาฝึกสอนวิชาพลศึกษา ของวิทยาลัยครูภาคกลาง ในประเทศไทย เท่านั้น โดยใช้ความคิดเห็นของบุคคล 3 กลุ่มคือ

1. นักศึกษาฝึกสอนวิชาพลศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) ชั้นปีที่ 2 ซึ่งออกฝึกสอนในปีการศึกษา 2523
2. อาจารย์นิเทศก์ ที่ทำการนิเทศการฝึกสอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนฝึกสอนที่นักศึกษาฝึกสอนวิชาพลศึกษาทำการสอนอยู่
3. อาจารย์ที่เลี้ยงในโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกสอนทำการสอนอยู่

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำตอบในแบบสอบถามของประชากรทั้ง 3 กลุ่ม เป็นคำตอบที่ตอบตามสภาพเป็นจริง และเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

คำนิยามของคำบางคำที่ใช้เฉพาะในการวิจัยครั้งนี้

นักศึกษาฝึกสอน หมายถึง นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) วิชาพลศึกษา ของวิทยาลัยครูภาคกลาง ซึ่งทางวิทยาลัยได้ส่งออกฝึกสอนตามหลักสูตรของกรมการฝึกหัดครู ปีการศึกษา 2523

การฝึกสอน หมายถึง ประสิทธิภาพปฏิบัติที่วิทยาลัยกำหนดให้นักศึกษาออกฝึกในโรงเรียนฝึกสอน เพื่อให้นักศึกษาสามารถประกอบกิจการทุกอย่างในหน้าที่ครูได้เป็นอย่างดี

โรงเรียนฝึกสอน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นโรงเรียนในโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยทั้งส่วนกลางและโครงการชนบท

อาจารย์พิเศษ หมายถึง อาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลางที่ได้รับแต่งตั้งจากวิทยาลัยให้เป็นผู้แทนการสอนวิชาพลศึกษา และประสานงานระหว่างโรงเรียนฝึกสอน อาจารย์พี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกสอน และวิทยาลัยครู

การนิเทศการสอน หมายถึง การปฏิบัติการให้คำแนะนำช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษา ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะแก่นักศึกษาฝึกสอน

อาจารย์พี่เลี้ยง หมายถึง อาจารย์ในโรงเรียนฝึกสอนที่เป็นอาจารย์ประจำชั้น ประจำวิชา หรืออาจารย์อื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนฝึกสอนจัดให้ทำหน้าที่แนะนำช่วยเหลือ ดูแลในขณะที่นักศึกษาไปปฏิบัติงานการสอนอยู่ในโรงเรียนนั้น

วิทยาลัยครูภาคกลาง หมายถึง กลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง และกลุ่มวิทยาลัยครูนครหลวงรวมกันมีดังนี้

กลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง

1. วิทยาลัยครูเทพสตรี
2. วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
3. วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัยสงครม
4. วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา
5. วิทยาลัยครูจันทบุรี

กลุ่มวิทยาลัยครูนครหลวง

1. วิทยาลัยครูจันทระเกษม
2. วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
3. วิทยาลัยครูสวนสุนันทา
4. วิทยาลัยครูสวนดุสิต
5. วิทยาลัยครูพระนคร
6. วิทยาลัยครูธนบุรี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบปัญหาการฝึกสอนวิชาพลศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคกลาง
2. ทำให้ทราบถึงความต้องการความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน อันจะช่วยการสอนให้บรรลุผลดียิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นประโยชน์ต่ออาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์พี่เลี้ยงที่จะนำผลของการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขหลักการ และวิธีปฏิบัติงานด้านนี้
4. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนฝึกสอนที่จะได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ลักษณะงาน วิธีการ ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่โรงเรียนฝึกสอนประสบ
5. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาฝึกสอนวิชาพลศึกษารุ่นต่อไปที่จะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเอง ทั้งทางด้านวิชาการ บุคลิกภาพ เพื่อให้การฝึกสอนวิชาพลศึกษามีประสิทธิภาพ และมีผลดีขึ้น เป็นการเตรียมตัวเป็นครูที่ดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย